

De Erfgoedmonitor

Home > Onderwerpen > Beschermd stads- en dorpsgezichten

Beschermd stads- en dorpsgezichten

Om het specifieke historische karakter van een dorps- of stadsgezicht te behouden kan dit door het rijk worden beschermd.

Definitie

Rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten betreffen met name historische structuren als straten, parken en verkavelingen. De Monumentenwet uit 1988 omschrijft deze als: 'Groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.'

Aanwijzingen

Rijksbescherming bestaat uit een aanwijzingsbesluit met een toelichting en een begrenzingskaart. De aanwijzing van gezichten uit de oudere bouwkunst (tot 1850) is inmiddels afgerond, die van de jongere bouwkunst (1850-1940) loopt momenteel nog.

Taak van de gemeente

De gemeente heeft tot taak om voor het rijksbeschermd gebied een bestemmingsplan op te stellen en daarin rekening te houden met de culturele waarden ervan. Nieuwe gebouwen kunnen wel worden toegevoegd, maar alleen als deze goed in het historisch gegroeide karakter passen.

Monitoring van wezenlijke veranderingen

Gerelateerd nieuws

Plan Zuid in Amsterdam
beschermd stadsgezicht

05 oktober 2017

Rotterdam is drie
beschermd stadsgezichten
rijker

21 november 2014

Laag-Soeren krijgt
beschermd dorpsgezicht

17 april 2013

Sinds 2015 monitort deRCE de veranderingen die plaatsvinden in de rijksbeschermden stads- en dorpsgezichten. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt met de toestand van het gezicht zoals deze 5 jaar eerder was. Hierbij wordt alleen naar de wezenlijke veranderingen gekeken. Dit zijn de veranderingen die iets hebben aangepast aan het unieke karakter van het gezicht. Er zijn geen uitspraken gedaan over de positieve of negatieve waarde van een verandering. Voor de monitoring van wezenlijke veranderingen wordt onderscheid gemaakt tussen 5 verschillende soorten rijksbeschermden stads- en dorpsgezichten:

- De dichte stad: zeer hoge dichtheid, multifunctioneel;
- De groene stad: hoge dichtheid, multifunctioneel;
- Bebouwingsensembles: hoge dichtheid, monofunctioneel: (bijvoorbeeld tuindorpen, villawijken en industrieterreinen);
- Het dorp: gemiddelde dichtheid, multifunctioneel;
- Landschap: Landschappen met verspreide bewoning, lage dichtheid;
- Stadspark: ontworpen eenheid groen.

Erfgoed op de kaart

De RCE heeft een interactieve kaart ontwikkeld waarop zowel de archeologische als gebouwde rijksmonumenten, wederopbouwgebieden, beschermde stad- en dorpsgezichten, het werelderfgoed en de musea in Nederland samen getoond kunnen worden. Via de legenda is het mogelijk de kaartlagen aan te passen en in- of uit te zoomen. Daarnaast is het mogelijk de topografie van 1900 en kadastrale minuutplannen uit 1811-1832 als kaartlagen te gebruiken. Open hier de [kaart](#) en de [handleiding](#) voor het gebruik hiervan. Kaartlagen van eerdere perioden (vanaf 1200) zijn in te zien via de [Kaart van de Verstedelijking](#).

Indicatoren bij dit onderwerp

[Beschermde stads- en dorpsgezichten - aantal](#)

Vanaf de inwerkingtreding van de Monumentenwet in 1961 tot en met eind 2019 zijn er 473 beschermde stads- en dorpsgezichten aangewezen. In 2019 zijn er geen nieuwe aanwijzingen gedaan, wel zijn er 2 gezichten in procedure.

[Beschermde stads- en dorpsgezichten - regionale spreiding](#)

Eind 2019 bevonden de meeste van de in totaal 473 aangewezen gezichten zich in de provincies Zuid-Holland (65) en Friesland (64). De 2 gemeenten met de meeste beschermde gezichten waren Súdwest Fryslân (20) en Den Haag (15).

Beschermde stads- en dorpsgezichten - wezenlijke veranderingen totaal

Tussen 2011 en 2015 vonden er in iets minder dan 30% van de beschermde stads- en dorpsgezichten uit de steekproef wezenlijke veranderingen plaats aan het uiterlijk en/of de functionaliteit van het gezicht. Vooral in bebouwde gezichten met een hoge dichtheid zijn relatief veel veranderingen geconstateerd.

Beschermde stads- en dorpsgezichten – wezenlijke veranderingen naar type

Tussen 2011 en 2015 hebben de meeste veranderingen in beschermde stads- en dorpsgezichten uit de steekproef plaatsgevonden in hun structuur en waren vooral van invloed op de maat, schaal en korrelgrootte (15 keer). Wezenlijke veranderingen in de functie van een gezicht grepen vooral in op de hiërarchie (4 keer). Wezenlijke veranderingen in het beeld van de gezichten waren het vaakst van invloed op stijl en verschijningsvorm (12 keer).